

POROTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljivo pošiljati (frankirani) uredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa upravnitvnu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. Učiteljski dom v Zagrebu. — Kvintilijanov načrt vzgoje in pouka. — Pedagoški razgled. — Izleti po Zgornji Savinjski dolini. — Iz „zaveze slov. učiteljskih društev.“ — Dopisi. — Raznovidnosti. — Inserati.

Učiteljski dom v Zagrebu.

„Zrno do zrna pogača,
Kamen do kamena palača!“

Koliko premore prava stanovska zavednost, navdušena kolegijalna vzajemnost ter ystrajna delavnost in požrtvovalnost tudi v manjšem krogu, to nam je v kratkem času živo dokazalo vzorno hrvatsko učiteljstvo!

Od leta 1865. do današnjega dne so navdušeni ti vzgojitelji nadarjenega svojega naroda osnovali „Učiteljsko zadrugo“, ki ima danes 30.000 gld. kapitala, leta 1871. so ustanovili „Pedagoški sbor“ s premoženjem 20.000 gld. in končno postavili „Učiteljski dom“, ki stoji 95.000 gld.

V resnici tri krasni, prelepi spomeniki, katere si je zgradila vzorna požrtvovalnost hrvatskega učiteljstva!

„Učiteljski dom“ stoji na vshodno južni strani universitetnega trga. Glavna fačada, obrnena proti jugu, je dolga 20m, severna fačada pa meri 42·9m na dolgost. „Dom“ ima dvoje nadstropij, je zgrajen v najčistejši florentinski renaissanci in to po načrtu mladega arhitekta Leva Hönigsberg-a. Po okusni svoji zunanji izpeljavi se ta zgradba meri z najkrasnejšimi stavbami v celem Zagrebu.

Pritlično ima „Uč. dom“ prekrasni vestibul s spominskimi ploščami, dalje pisarne „Saveza hrvatsk. učit. društava“, „Učiteljske zadruge“, „Pedagog. sbora“ (kateri so se vse semkaj preselili), dvorane za centralno knjižnico, zbirke itd.

V prvem in drugem nadstropju pa so elegantna zasebna stanovanja, ki se oddavajo tako dolgo, dokler se ne poplačajo kapitali, katere so v zgradbo „Doma“ posodila društva „Savez“, „Zadruga“ in „Pedagog. sbor“.

Vse hrvatsko učiteljstvo težko pričakuje svečanega otvorenja „Učit. doma“, ki se bode vršila 4. dne septembra t. l. po vspredu, kojega podamo na drugem mestu.*) In to je le umevno. Saj je vsak pojedini ud po svoji možnosti doprinesel svojo betvico v dosego velikega smotra. Mi slovenski učitelji gotovo tudi ne bodedo manjkali pri tej redki svečanosti. In če nam tudi ne bode možno vdeležiti se je osobno v velikem številu, vendar bodedo svoje sorodne brate v duhu spremljali ter se ž njimi veselili ogromnega vspeha prave stanovske zavednosti in vzorne požrtvovalnosti!

*) Glej dopis iz Zagreba.

Kvintilijanov načrt vzgoje in pouka.

Pred vsem naj bi bili po Kvintilijanovem nasvetu roditelji sami pravi vzor olikanosti. Torej ne samo telesna roditelja naj postaneta oče in mati, ampak ona dva naj na svojega otroka tudi duševno in нравstveno tako vrlo vplivata, da bode postal pravi original očetovega razuma, resnobe, poštenosti in pravičnosti ter materine pobožnosti, ljubeznjivosti in zgovernosti. Toda prvi in najvažnejši del vzgoje pripada materi. Njen vpliv na нравno in duševno razvitje otroka ni samo merodajen za vse življenje vzgojenčeve, ampak za ves razvoj naroda. Toraj naj bi se matere posebno odlikovale po lepoti govora, kakor so slule zaradi leporečnosti rimske matrone republikanske dobe.¹⁾ Ker pa pri vzgoji otrok varuške pomagajo, naj bi pri izvolitvi teh roditelji posebno previdni bili in pred vsem na njihovo нравno vedenje se ozirali; kajti one ne pomagajo samo otrok telesno vzgajati, ampak vplivajo tudi na njih duševno razvitje. Potem pa naj varuške tudi pravilno govorijo, da se deček, ki jih bo poslušal, vže izprva navadi pravilnemu govoru in lepemu glasu. Taista previdnost je potrebna tudi gledé na posle, med katerimi se bode odgajal deček, določen za tako nadejno prihodnost. Dečkovodje (pedagogi) pa naj bodo ali prav olikani ali pa si neolikanosti v svesti.²⁾

Helenizem, ki se je na kvar romanizmu bil v Rimu vkoreninil, ni vplival le na vzgojo, ampak tudi na pouk. Dočim je bila vzgoja za časa republike narodno-konservativna, goječa pristne rimske lastnosti, prevarila se je po vplivu helenizma v svetovno-liberalno, odgovarjajoča novim zahtevam države. Zatorej zahteva Kvintilijan gledé na grške vede, da naj se prične jezikovni pouk z grškim³⁾ jezikom, ker latinščini se privadi deček lahko v občenu, vendar

¹⁾ Vže prvi misleci starega veka so trdili, da so vrli možje bolj sinovi svojih mater nego svojih očetov. Pa tudi učenjaki novega veka zastopajo trditev, da ima mati izključivi vpliv na duševno vlastitost otroško, dočim oče na postavo in značaj vpliva. Tudi slovenščina ima v tem oziru prav pomenljiv izraz, namreč besedo „materinščina“. In kateri Slovenec se pri tej priliki ne bi spomnil matere prvega slovenskega pedagoga, Slomšeka. Njegova mati je tako blagodejno vplivala se svojo bogaboječnostjo, pobožnimi povestmi in lepimi pesnimi na dečka, da je postal Slomšek pravi vzor bogaboječnosti, vrl pesnik, iskren slovenski pisatelj in tako izvrsten cerkveni govornik, da so ga poslušalci le občudovali. Zavoljo polno-glasnega in srebrno donečega glasu in krasnega jezika rekali so, „da tako govorijo, kakor bi rožice sadili“. Vse njegovo dejanje in početje je plamtelo v ljubezni do Boga, do vladarja in slovenskega naroda. (Prim. Anton Martin Slomšek Fürst-Bischof von Lavant dargestellt von Franz Kosar, Marburg 1863, s. 6, 7, 9.) Za vse to pa je brezdvomno položila temeljni kamen njegova vrla mati. Matere slovenske posnemajte lep vzgled Slomšekove matere in vzgajajte otroke, kakor je to ona storila.

²⁾ Nekateri pedagoški pisatelji grajajo po pravici malomarnost roditeljev pri izvolitvi pedagogov, tako posebno Plutarch (v izgoji otrok pogl. 7.) Skopi očetje so jemali dostikrat take sožnje za dečkovodje, ki niso bili za nobeden drug posel sposobni, telesno pohabljeni, v duševnem in нравstvenem oziru pa prave spake. Da so taki dečkovodje dečke le kvarili, razume se samo ob sebi. Zatorej priporoča Kvintilijan roditeljem posebno pozornost pri izvolitvi dečkovodij.

³⁾ Le prenapeta udanost tujemu jeziku, ki izvira iz hiperkulture, povzročila je to protinarravno načelo Kvintilijanovo. Dandanes se vrši jezikovni pouk na podlagi materinščine; kjer se pa to ne godi, tam se duh ne vzgaja, ampak mori in narodnost zatira. Saj je v obče znana resnica, da postanejo otroci v onih ljudskih šolah, kjer se poleg materinščine tudi tuj jezik poučuje, suhoparni in vso duševno živahnost zgubé.

naj ne govori izključno le grški, ampak tudi latinski. Na tak način se bode izognil napakam y izgovarjanju latinskega jezika, katere povzročuje vedna raba grškega jezika.

Navadnemu mnenju, da se pouk pred sedmim letom ne sme pričeti, upira se Kvintilijan trdeč, da je ona doba, ki je spodobna za razvitek značaja, sposobna tudi za pouk. Torej naj se deček, ki vže zna goveriti, takoj primerno poučuje. In če se s tem poukom le malo pridobi, vendar koristi ta dobiček v dovršenost; potem, ker je treba spomin uriti vže od prvih let, ki je baš v maličih najboljši. Vendar se pri tem pouku ne sme strogo postopati, da se otroka ne polasti mržnja do ved, ampak uči naj se igraje in tudi z darili naj se k pridnosti vspodbuja. Torej je posebno treba potrpežljivosti, da učitelj ne preobloži neveznosti začetnikov, ampak da se razumu poslušalčevemu približa. Pravega učitelja naj ne vodi pri vzgoji in pouku le dolžnost, ampak posebno udanost do roditeljev ter ljubezen do učencev. Kajti naloga učiteljeva je, vzgojenca pridobiti za vse resnično, lepo in dobro. Kakor pa se jednako le z jednaki doseže, tako mora učitelja, naj se kaznuje ali hvali, vzgaja ali poučuje, ljubezen do vzgojenca voditi in navdajati, ako si hoče povoljen vspeh zagotoviti. Ker je tedaj prvi pouk tako važen in težaven, upotrebljava naj se takoj izprva najboljši učitelj.

Tudi gledé na pouk v čitanju ne ugaja Kvintilijanu navadna metoda, po kateri so se otroci imen in reda preje učili kakor podob črk.¹⁾ Po njegovem mnenju naj bi se imen in podob ob jednem učili. Potem naj se pri čitanju ne hiti, ampak večkrat ponavlja tako dolgo, da se doseže popolna hitrost. Kedar bodo črke dobro znali, naj jih sestavljajo v zloge in iz teh naj vežejo besede. Potem še le naj se preide k čitanju stavkov.

Pri prvem pouku v pisanju naj se črke vdolbé v lesene table, da se učence sam navadi po teh brazdah z roko slediti in s pisalom ali dleteem²⁾ podobe črk ponarejati. Na ta način učitelju ni treba učenčeve roke voditi. Kvintilijan zahteva naglo in lepo pisavo, ker počasno tekoče pero ovira mišljenje in grda pisava se težko čita. V propis predloženi stavki pa naj obsegajo lepe nauke, ki človeka v starost spremljajo in na značaj blagodejno vplivajo.

¹⁾ Kvintilijan je prvi in edini pedagog starega veka, ki je zavrgel tako zvano zlogovalno metodo, katera se je rabila v ljudski šoli pri ponku v čitanju. Protinaravnost te metode je sestajala v tem, da niso razločevali med glasom, črko in imenom črke. Pri samoglasnikih je glas objednem tudi ime črke (a je a); pri soglasnikih pa je še le razširjen glas (namesto b je b) ime črke. Ker se je tedaj čitalo po zlogih: es, ce, ha, em, e, zet, ne pa po glasih: s, c, h, m, e, z; nastala je napačna zlogovna metoda. S tem, da zahteva Kvintilijan, naj se otroci objednem imen in podob črk učé, zahteva brezdvomno tako zvano glaskovalno metodo, po kateri glas in podoba črke eden drugemu natančno odgovarjata in se vriva vmes modifikovan glas, ki pri zlogovalni metodi čitanje zelo ovira. (Prim. Lindner's Encyclop. Handbuch der Erziehungskunde str. 490.)

²⁾ Za pisanje so rabili Rimljani poboščene table, po katerih so pisali s pisalom ali dleteem, ki je bilo na enem koncu debelo (da so lahko vosek pogladili in pisano izbrisali) na drugem ostro za pisanje. Učenci so pisali po učiteljevem propisu. Ko ni pisava potrebovala nobene poprave, pisali so na papir (charta) s črnolom ali na pergament (membrana).

Kedar pa začne deček učiti se, treba ga je v javno šolo pošiljati in javnim učiteljem izročiti. Kvintilijan se odločno poteguje za javne šole ter kaže veliko prednost javnega pouka pred privatnim, ugovore pa in pritožbe proti javnim šolam opovrgava jako bistroumno. Nasprotniki javnih šol trdijo, da se v veliki druhali 1. npravstvenost kvari. Na to krivdo odgovarja Kvintilijan, da ni nevarnost za deško npravstvenost doma nič manjša; sicer je pa vse odvisno od deške narave in skrbnosti roditeljev pri vzgoji. Pri tej priliki napada Kvintilijan po pravici vzgojo otrok za časa prvih cesarjev, ki je bila zelo mehkužna in vso duševno in telesno moč zaroda vničevalna. V škrlat zaviti rasli so otroci v nosilnicah in dobivali jedi, ki celo odraslim ljudem živee razburjajo. Videli in slišali so pri roditeljih take stvari, o katerih naj bi sploh nikdar nič ne vedeli. Take izprijenosti so se otroci v rodbini naučili preje nego so vedeli, da je hudobnost na svetu. Iz tega je razvidno, da se otroci ne izprijajo v šolah, ampak da prinašajo hudobnost v šolo. Drugič menijo nekateri roditelji, da deček v učenju bolj napreduje, če se bavi učitelj le z enim učencem, dočim se njegova delavnost v šoli na več njih deli. Pa tudi to ni res; kajti učenčeva pazljivost ni tako stalna, da se ne bi utrudila po vednem opažanju; potem je večina predmetov taka, da se s taistim glasom ob enem vsem prednašajo, kakor daje solnce vsem enako veliko luči in toplote. V veliko korist pa je tudi, da poskuša deček součence posnemati in je prekašati. Torej se vzbuja v javnih šolah častiželjnost, ki je dostikrat vir krepostij. Za prihodnjega govornika je pa posebne važnosti, da se navadi od mladih nog javno živeti, ne bati se ljudi in ne bledeti zaradi samotarnega življenja. Kajti duh je treba vedno vzbuhati, ki v samotah opeša in se v prazni domišljavosti napihuje, ker se z nikomur ne primerja.

Učitelju je treba natančne pazljivosti in velike izvedenosti človeškega duha, da vzpozna pri učencih prirojeno nadarjenost. Gledé na različno prvotno jedro vzgojenčevega duha mora učitelj pri vzgoji in pouku pri vsakem različno postopati in se s primernimi sredstvi na individuvalnost ozirati. — Znamenje dobre glave pri otrocih je pred vsem spomin, kojega prednost je dvojna, naglo si zapomniti in natančno v glavi obdržati. Drugo znamenje nadarjenosti je posnema. Kvintilijan trdi, da dober učenec predavano tvarino prav lahko razume, za nekatere stvari praša, vendar pouk bolj dohaja nego naprej hiti. Rano zreli talenti obrodé redko kedaj sad. Ko učitelj učenčovo nadarjenost vzpozna, mora tudi s primernimi sredstvi svoj posel opravljati. Nemarne učence je treba priganjati, nekateri ne prenašajo radi povelja, nekatere strah brzda, druge zbegava, nekatere olika stanovitnost, v drugih navdušenost več opravi. Kvintilijan si želi dečka, katerega pohvala gane, čast veseli, ki zaradi očitanih napak joče. Če se kaže pri katerem učencu posebna nadarjenost in veselje do kakega predmeta, n. pr. zgodovine ali pesništva, naj učitelj te prirojene vrline s poukom posebno goji, da se učenec zlasti v tem vzreja, v čemur se odlikuje. Vendar je treba učitelju ravno pri tem poslu velike previdnosti. (Konec prih.)

Prof. F. Brežnik.

Pedagogiški razgled.

Češko pedagogiško časopisje.

„Pedagogické Rozhledy“ izdaje „Središčna zveza učiteljskih društev“ (ústredni jednota učiteljských spolků) v Pragi. Ta časopis izhaja še le nekoliko let in sicer v mesečnih zvezkih. Urednik mu je Jozef Klika. Čisti dobiček je namenjen v korist češkega šolstva. V prvem snopiču „Rozhledov“ let. leta nahajamo uvodni članek, spisani od urednika pod zaglavjem: „Za novo leto“. „Nad našim šolstvom“, piše gospod Klika — „visé temni oblaki. Ne vé se še, ali se vsuje ž njih toča, pokončujoča setev omike, ali priškropí le dobrodejni dež, pripomagajoč še k urnejšej rasti zrna národne odgoje“. Gospod Klika ne pové podrobno, kaj ima v mislih pod ónimi oblaki; toda brezdvomno da méri to na znani šolski predlog Liechtenstein-ov in na reformo učiteljskih plač namerovano po deželnej vladi (češkej). Pisatelj riše v kratkih potezah zgodovino omike, povdarjajoč zlasti epohalni vpljiv velike revolucije francoske, od katerega časa stopile so v veljavo „práva človeka“ in je šolstvo nastopilo na popolnoma druge poti. Je-li bi sedaj omika imela oditi s té poti? povprašuje g. Klika, končujoč naposled svoj članek z besedami: „Neodvisnost šole in učiteljev se bode tolikanj ložje dosegla in ubranila, kolikor tesneje se združé češki učitelji in prijatelji prósvete národove, kolikor temeljiteje se bodo pretresale šolske razmere in kolikor več truda se posveti zboljšanju sisteme odgoje in učenja. Iz tega namena osnovali so se tudi „Paedagogické Rozhledy“. Ta časopis hoče zbrati okolo sebe ljudi dobre volje. Potrebno je korakati neprestano naprej ter bližati se idealu národne prósvete. Razvoj Evrope v poslednjem stoletju pod obzirom intelektualnem in moralnem navdihuje nas s prepričanjem, da se človeštvo približuje temu idealu. Samó nas vseh dolžnost je, se mu približevati!“ Vše iz tega članka vidimo, katerega smotra bodo se držali češki „Rozhledy“.

Iz obširnih del priobčenih v „Rozhledy“ nam je opozoriti na članek E. Formanke: „Kakó se razvija otrok fizično in duševno?“ Pisatelj začinja s poetičnim opisom dóbe rojstva. „Polnoč je, milijoni zvezd migljajo na obnebu, globoka tišina naokrog, le nekje daleč bliska skozi okno luč. Sliši se pretrgano stokanje. Znovič tiho. Naenkrat sliši se z bajte krič — krič otroka!“ Na to govori pisatelj o tem, kakó treba odgojevati otroka. Glavno pozornost obrača na vpliv dedičnosti: „ne samó veliki pesnik, marveč tudi veliki zločinec se rodi“ — govori na jednom mestu, kjer razpravlja o hibah otroka takoj po rojstvu, o rasti, o dihanju, zobéh, skladu kosti itd. — Članek je obče zanimljiv in precej obširen. Iz literaturne zapuščine po profesorju G. Lindner-ju nahajamo članek: „O faktah, predhajajočih sedanjo novodobno pedagogijo“. V vrsto teh fakt prištevava snovanje vseučilišč, mestne šole, neodvisne od duhovniške vlade in humanizem. V poprejšnem letu priobčili so „Rozhledy“ med drugim naslednja dela: „O razvoju govorice“ G. Lindner-ja, „O reformi učenja zgodovine v šolah“ J. Mrazika, „Statistični pregled razvoja češke pedagogične literature poslednjih sto let“ M. Tepere, „Stanislav Konarski in njegov Collegium Nobilium“ J. Mrazika, „Vprašanje čitanja“ J. Mrazika, „Literatura pedagogična Slovencev“ H. Klíma, „Predlog kneza Liechtenstein-a“, „O razvoju sedanjega šolstva“ itd.

Tu še obračamo pozornost na članek g. J. Kobra: „O razvoju šolstva za časov vladanja Franca Jožefa“. Pisatelj trdi, da največji čin človeškega duha v našem veku je osnovanje sedanjega šolstva. Zlasti v poslednjih letih od l. 1870. storilo se je za ljudsko prosvéto več nego poprej v teku celega stoletja. Z zlatimi črkami ostane vedno zapisan napredek, kakoršnjega je storilo šolstvo za časov vladanja Franca Jožefa. Pisatelj popisuje podrobno tire, po katerih prehajala je šola od 1848. leta in h koncu opisuje njeno sedanje stanje. Številke

so priče. Leta 1850. bilo je v Predlitaviji 12.784 šol, leta 1855. — 13.590, leta 1860. — 14.006 itd., a v letu 1875. — 17.416. Dalje, leta 1871. bilo je učiteljev 1792, učiteljic 753; leta 1881. pak je bilo prvih 7655, a drugih 3237. Največ šol nahaja se v Češkej: 44·5°/_o. Šola razvija značni vpliv na prosvěto mladine — govori g. J. Kobr — toda ta vpliv še ne zadoščuje. Šoli dolžne so priskočiti v pomoč tudi rodbine in društvo, vsredi katerih živi in razvija se mladina.

Omeniti nam je še drugi pedagogični časopis, namreč „Učitelské Noviny“. Časopis ta izhaja v Pragi kot tednik pod uredništvom Jozefa Krala; naročnina iznaša na leto 4 gld. 40 kr. Kot nekaka posebnost zaslužujejo v tem časopisu stalna poročila pedagogičnega gibanja v učiteljskih družtvih, katerih gosta mreža pokriva celo Češko. Obširni predal za to gradivo ima tudi časopis „Komenský“. Z večjih člankov v „Novinách“ omenjamo delo g. Makovičke: „Začetki sociologije v šolah“, — stvar nova in mišno traktirana. Dalje g. Harapat v članku „Národne pesni v šoli“ govori o velikem pomenu učenja petja pri šolskej odgoji. „Pesem je také stara — dé med drugim gospod H. — kakor človeštvo. Ona je tovarišica človeka čez celo življenje. Pesmi poje mati pri zibeljki novorojenega otroka; deklina, katerej vkradla se je v srce ljubezen, daje s pesnijo na znanje občutke svoje... Mladič s pesnijo na ustih ide borit se za domovino. Celó smrti je večkrat tovariš pesem. Národne pesni so bogastro, katero je treba ohraniti za prihodnost v celóti in svežosti. Národne pesni branijo pred potujčevanjem. Evo, šoli je dolžnost, ohraniti čistoto národnih pesni in širiti jih med ljudstvom. To je kaj častna in potrebna náloga učitelja. Národne pobožne pesni povznašajo misel k Bogu dosti v večej meri, nego navadna molitev, — kdó poje, ta dvakratno moli. Takošne národne pesni pak, kakor splošno znana „Hej, Slovani“ in „Kje je moj dom?“ budé in krepé duh národni. Z geslom: „s pesnijo v srcé“, Čehi ne prestanejo prepevati, dokler Gospod na Višavah ohrani pri življenju češki jezik“.

Dotični gosp. Vřasnický govori v teh „Novinách“ o znanej pesni: „Hej, Slovani“ ter podaje za šolsko porabo predelan (češki) tekst te himne na poskus.

Vsled pičlo nam odmerjenega prostora ne bomo posebič govorili še o drugih čeških pedagogičnih časopisih, toraj omenimo le nekatere. Časopis „Komenský“ posvečen je isto také šolstvu ter izhaja vsaki teden. Izdajatelj mu je g. Slamenik; naročnina s tedenskim dodatkom vred iznaša 6 gld. Časopis ta izhaja že 16. leto. Drugi pedagogični časopis „Česka Škola“ šteje 10 let; izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca; naročnina iznaša 3 gld. 10 kr. na leto. Urednik „Škole“ je Aloizy Vavra. K časopisom pedagogičnim treba je prísteti vsled mnogih člankov odgojevalne vsebine tudi „Ženské listy“, izhajajoče 11. leto in izdajane od društva čeških žensk ter urejevane od E. Krasnohorske. „Paedagogické Rozhledy“ govore o „Listych“ naslednje: „Goreča navdušenost patrijotizma, kateri veje iz vsakega lista „Ženskih listov“, mora prodreti čitateljci do dná duše. Ne more ostati brez vpliva ta redka vnema, s kakoršno „Ž. l.“ neprestano pokazujejo češkim ženskam dolžnosti, kakoršne ima gledé svojega národa vsaka deva, kakor tudi žena in mati — Čehinja. Z redko skrbjo pretresajo „Listy“ vprašanja, tikajoče se žensk čeških — zlasti umetnosti posvetivših se domorodkinj itd. Konečno „Rozhledy“ češkim ženam goreče priporočajo časopis „Ženské listy“, izrekajoč nádo, naj bi se „Listy“ nahajali v rokah zlasti čeških dev, ki izvrše odgojo v zavôdih; za té mlade čitateljice bili bi „Listky“ dober daljši spremljevalec in učitelj.

(Konec prih.)

Izleti po Zgornji savinjski dolini.

(Botanično-potopisne črtice.)

Pišeta: Kocbek & Žager.

(Dalje.)

c) Razgled v Spodnjo savinjsko dolino.

Ko sva si nagledala Zgornjo savinjsko dolino, podala sva se nazaj k mežnarju, od tod jo mahnila po travniku na drugo stran, dospela na takozvan Zahojnikov vrh, kjer se ti nama je odprl drug nič manje lep razgled. Savinjska dolina notri do Celja, znana po svojem obilnem polju, čednimi vasmí in trgi, leži v vsej svojej krasoti pred teboj. Pregledala sva vse znane nama kraje: Gomilsko, Polzelo, Št. Pavel, Št. Peter, mičen trg Žalec — nad katerim je visela neznatna in precej ljuknjičasta meglica kot resolucija za versko šolo, dalje Gotovlje (Godomlje), Novocelje, Griže itd. itd. Daleč tam doli vidiš še kos celjskega mesta, ki je zelo starodavno in hrani mnogo specialitet v svojem ozidju, — nad njim pa cerkev sv. Jožefa.

Proti severu obrobkujejo Savinjsko dolino Paški hribi z Gorooljko, dalje nižje hribovje, ki se vleče do sv. Kungote in naprej blizo Celja. Za njimi stojé Kozjak (Pazališče 1273m), Stenica, Konjiška gora, Donati in dalje hrvaško gorovje. Tudi Pohorje kaže še nekoliko svojega dolgega hrbta.

Južno stran Savinjske doline pa omejuje slikovito razpostavljeni, neštevilni hribi in gore. Ako jih premotrivaš gledé njihove velikosti in razporednosti, razločiš v prekrasni skupini gorá več redov. Prva kot najnižja vrsta, dvigajoča se naravnost iz podolja, označena je s hribi: Nikolaj pri Celju, Lisce, Hom pri Lavci, Brdnisa, Zabukovca, Hom (Maria Magdalena) in Sentspavelske gore. Zadej so v drugi višji vrsti nanizani celjski hribi, ki se dvigujó vže na levem bregu Savinje, med njimi najvišji Dost (838m), znan po krasnem razgledu, dalje Kotečnik, (vmes Slomnik), Malič, Kamnik, Gozdnik, Mrzlica (pred njo Golova) in Reka planina. Da se ti Savinjski hribi od tod kažó v drugem poredju nego iz Savinjske doline, je pač ob sebi umevno.

Ko sva se navžila redkega užitka, kreneva po gozdnem potu v stran, da si ogledava še zahodnji del Savinjske doline. Sredi pota občudovala sva planinsko rožo (*Rosa alpina* L. var. *atrachophylla* Borb.), jedino brez trnja.

Kmalu dospesh na Karlov vrh, kjer lahko pregledaš ostali del Savinjske doline. V idilično-romantičnem koticu leži Vransko, ki ti toli mamljivo nudi svoje zatišje. Ravno sebi nasprotno zreš zopet velelepo gorovje, ki ti kaže razločno izraženo stopnjevino. Prvo gredino tvori Zahomec (700m), drugo stopnico delate Kozica (972m) in Kervavica (857m), tretjo teraso pa predstavlja Velka planina (1206m), Kisovec (1017m) in Javor (1131m). Omenjeni odstavki, ki se kaj ponosno dvigujó jeden nad drugim, zvezani so tudi med seboj v povprečnih brdih (n. pr. Črni vrh 725m). Radi čudnega lika ne smemo pozabiti Klobuka (Zuckerhut), ki štrli pri Ojstrem svoj zašitjen vrh. Zahodno od Kozice zapaziš Prosvivnika (803m), in daleč v ozadju Sveto planino (849m), ki pa stoji vže na kranjskih tleh.

Pobravša še nekaj komadov *Sedum hispanicum* (homulice), ki so cveteli po hribih, rekla sva: „Z Bogom, Savinjska dolina!“ ter se odpravila nazaj na Črete in od tod daljo proti zahodu gorskega rebra.

d) Cerkev sv. Katarine,

tudi podružnica vranske fare, je kakih 10 minut od Črete proti zahodu oddaljena. Cerkvica je mala in starikava ter ima lesení zvonik z dvema malima zvonoma. Manjši zvon mora biti zeló star, večji ima letnico 1434(?). Sploh je cerkvica iz davno minulih dní in se ne vé stoletje, v katerem so jo pozidali. Najstarejša letnica je spodej na kropilniku, katero sva raztolmačila za 1576. Glavni oltar

je posvečen sv. Katarini, na straneh pa ste namesto oltarjev dve veliki sliki; ena predstavlja sv. Pankracija, druga pa sv. Ilja.

Oken ima ta v gotiškem slogu zidana cerkvice osem, ki so komaj po 2 dm široka in 1½ m visoka. Strop je lesen. Orgelja pa ta cerkev nima. Okoli cerkve je ozidje. Opravila se vrše: ob sv. Katarini in procesija sv. Telesa.

Ogledavša si opisani cerkvi vyzela sva si mežnarjevega sina iz Črete za vodnika in se podala na pot proti Štubernici. Kmalu za cerkvico sv. Katarine vzdiguje se Mostni vrh (870 m), ki ima na severni strani navpične, visoke skale, pod katerimi se nahaja precej prostorna votlina.

Pot tje pelja samó po jelovju — lastnina ljubljanskega škofa —, v katerem je obilo jelk ali hojk (*Abies pectinata*). V temnem gozdu raste: *Deutaria encephallos* (devetlistni rajnek), *Mercurialis perennis* (prisadnik), *Cardamine trifolia* (trilistna penuša), *Homogyne silvestris* (gozdni planinšček), *Helleborus niger* (črni teloh), *Ranunculus lanuginosus*, *Stellaria nemorum* (gozdna zvezdnica), *Actaea spicata* (habulica), *Paris quadrifolia* (volčja jagoda), *Asperula odorata* (dišeča pérla), *Aremonia agrimonioides* (kamnik).

Zadnjo rastlino — *Aremonia agrimonioides* — imenuje ljudstvo tú v gori sajevka, tam za Črete pa premetiljka. Ime „sajevka“ izvira od tod, ker se rabi v zdravilo, če postane živina „sajevčna“. t. j. ako ima črno vodo, kar se zgodi zlasti o kresu. Treba je zél skuhati in s tem živino zaliti.

Izvir besedi „premetiljka“ je pa ta, da mora človek, ki hoče sajevčno živino ozdraviti, premetén biti.

Blizo sredi pota mej Mostnim in Tolstim vrhom prideš na veliko ledino, kjer raste: *Lilium Martagon* (zlati klobuk), *Polygonatum verticillatum*, *Arnica montana* (kokovičnik — arnika), *Gymnadenia albida*, *Vicia oroboides*, *Convallaria majalis* (binkoštnice), *Gnaphalium dioicum* (zajčje nožiče), *Achyrophorus maculatus*, več kukovic i. dr.

Zopet pelja pot v vijogasti črti po gozdu, kjer najdeš malo rastlin, ali mej temi jedno zelo redko. Blizu Tolstega vrha cveté namreč tik pota sredi gozda krasna *Pirola uniflora* (enočvetna hruščica). Ta rastlinica ima tanke koreninice in okroglaste pritlične liste. Edin, bel in precej velik evet kima na dolgem peclju in prijetno diši. Venčevih lističev je 5, ki se na dnú le nekoliko držé plodišča. *Pirola uniflora* cveté maja do junija in raste le v senčnatih krajih visokih hribov. Na Spodnjem Štajerskem našel jo je nekdo v celjski okolici, a le malo izvodov. Na Tolstem in Mostnem vrhu raste pa na 4 krajih v neštevilnih eksemplarih.*)

Ob gozdnih robih še cveté *Alchemilla vulgaris* L. var. *β subsericea* Koch in *Sagina procumbens*; notri v gozdu pa *Aconitum Lycoctonum* (lisjak). O tej strupeni rastlini pravijo, da vsaka žival, ki ima kremplje, erkne, ako dobi suhe korenine v mleku ali čem drugem jesti. (Konec prih.)

Iz „zaveze slovenskih učiteljskih društev“

Dnevni red

seji upravnega odbora „Zaveze“, dné 3. oktobra 1889. l. ob 10. uri dopolúдне v prostorih „Slov. učiteljskega društva“, Sv. Jakopa trg šte. 10 v Ljubljani.

1. Poročilo predsednikovega namestnika.
2. Poročilo tajnikovo o delovanju direktorija.
3. Razgovor o predlogih g. Gabršček-a.

*) *Pirola uniflora* raste še tudi na Medvejaku (To so jedina doslej znana nahajališča rastline na Spod. Štajerskem, dočim se v Gorenjem Štajerji čéšče nahaja.

4. Društvene zadeve: Vabilo k pristopu. — Določitev društvenine pedagog. društva v Krškem. — Društveno glasilo.
5. Določitev kraja in časa prihodnjemu običnemu zborovanju.
6. Posebni nasveti.

Za direktorij:

A. Razinger l. r., preds. namest. Jakob Furlan, tajnik.

Dopisi.

Zagreb. Poziv. Na temelju § 19. saveznih pravila sazivlje se ovim obća i glavna skupština „Saveza hrvatskih učiteljskih društava“ na 4., 5. i 6. rujna t. g. u glavni grad Zagreb sa sljedećim programom:

A. Za obću skupštinu:

1. Dne 3. rujna biti će predskupština u 7 sati poslije podne u dvorani „Sokola“, a iza toga prijateljski sastanak u vrtu Dreherove pivare.
2. Dne 4. rujna u 10 sati prije podne biti će svetčano otvorenje „Hrvatskoga učiteljskoga doma“, u dva sata svetčani objed, na večer koncert pak tombola na prekrasne zgoditke preostale od velike lutrije „Saveza“.
3. Dne 5. rujna u 9 sati prije podne biti će savezna obća skupština u dvorani „Sokola“, a 6. rujna u 10 sati prije podne glavna skupština.

B. Program za obću skupštinu:

1. Pozdrav predsjednikov.
2. Pozdravi društava ili korporacija.
3. Izbor dvaju podpredsjednika i dvaju tajnika.
4. Razprava o nagradjenom pitanju: „Što se od sadanje pučke škole mora zahtijevati, da se ne zanemari njezina uzgojna zadaća?“ Izvjestitelj g. Davorin Trstenjak.

5. Predlozi glavnih skupština pojedinih društava saveza, koji da se po § 21. saveznih pravila do 1. rujna podnesu središnjemu odboru.

6. Predlozi središnjega odbora.
 7. Obnova središnjega odbora i izbor predsjednika „Saveza“.
- U obćoj skupštini imaju svi članovi vanjskih učiteljskih društava savjetujući i odlučujući glas na temelju § 9. saveznih pravila.

C. Program za glavnu skupštinu:

1. Izvješće tajnikovo o radu „Saveza hrvatskih učiteljskih društava“.
2. Izvješće revizionalnoga odbora.
3. Izvješće blagajnikovo o stanju novčanom učiteljskoga „Doma“.
4. Izvješće o novčanom stanju svih saveznih društava.
5. Izvješće gradjevna odbora.
6. Predlozi pojedinih društava i središnjega odbora tičući se uprave „Saveza“, z obzirom na spomenuti § 21.
7. Poslije podne izlet u Šestine.

Posjetitelji imaju platiti 1 for. kada dodju u skupštinu za pristupnicu. U glavnoj skupštini imaju odlučujući i savjetujući glas odaslanici pojedinih društava, a ostali samo savjetujući glas.

Tko želi, da mu se priskrbi stan, neka se prijavi najkasnije do 25. kolovoza. Stanbeni odbor biti će u „Hrvatskomu učiteljskomu domu“.

Rezolucije. Da se ne zanemari uzgojna zadaća pučke škole, zahtijeva se:

I. Da pučko učiteljstvo vazda nastoji što više, kako bi se dohvatilo do najuzvišenijega uzgojnoga ideala i kako bi razplamtilo u sebi što veći idealan zanos, idealno prenuće za najuzvišenijim ljudskim ciljevima. A za to treba:

1. Da se svi učitelji udruže i marljivo sastaju, gdje se bistré pojmovi, razplamćuje zanos, učiteljska svijest i ponos, ljubav za učiteljsko zvanje, a čeliči volja za žrtve i za plemenitu prosvjetnu borbu;

2. da se učiteljima poboljšaju još uvijek prebijedne materijalne prilike, kako bi svu svoju snagu mogli posvetiti školi i žrtvovati se za svoje uzgojne ideale.

II. Sav se školski rad neka udesi tako:

1. da se u mladeži uzbudi nutarnji interes za nauku i za sve, što je lijepo i dobro;

2. da se u djece razvija stvarачka misao.

U Zagrebu, 3. kolovoza 1889.

Središnji odbor „Saveza hrvatskih učiteljskih društava“.

Iz Ptujā. Dné 1. avgusta t. l. imeli smo v ptujski okoliški šoli letošnju uradno učit. konferencijo. Gosp. prvosednik, e. kr. nadzornik, ravnatelj Ranner, spominjal se je prebridke smrti Nj. Visokosti cesarjeviča Rudolfa, ter poudarjal, da je posebno učiteljski stan v ranjkem zgubil enega svojih največjih zaščitnikov. Svoj govor končal je s trikratnim „Živio“ presvitlemu cesarju. — Ko je goste, g. e. kr. okr. glavarja Marek-a, g. nadučitelja Anton Porekar-ja iz Huma in g. Strele-a, učitelja iz Št. Jurja na Ščavn. pozdravil, otvoril je zborovanje.

Po precej obširnih, splošnih opazkah g. nadzornika, bilo je motriti prvo konferenčno vprašanje: „Kedaj je šolski pouk vzgojevalen?“ To nalogo izvršil je g. nadučitelj Robič častno. Podal nam je stvar v lepi, gladki naši besedi v zadovoljnost vseh prišlecev. Drugo vprašanje: „Izbor in razdelitev pesni za eno- do štirazredne ljudske šole“, prevzel je, v tej stroki veščak, g. nadučitelj Serajnik. Naglašalo se je, da si s tem na nobeden način ne vezemo rok, da bi se morda druge lepe, dostojne pesni, ki niso v tej zbirki¹⁾, v šoli ne smele peti, baš nam pa daje ta zbirka²⁾ za posamezne šole nekako vodilo. Oziral se je poročevalec posebno na domoljubno, narodno in cerkveno pesem. Delo vredno je bilo vse hvale. — Baš najbolje(?) pogodil jo je pa tretji poročevalec g. Wesiagg od Sv. Urbana. Govoriti mu je bilo o šolarskih knjižnicah, kako se naj rabijo šoli v korist, kaj in kako naj mladina čita izvan šole? Pač bi bilo dobro, ko bi si bil g. poročevalec dotično vprašanje pa tudi naše slovstvo natančneje pogledal, preden se je lotil svoje naloge in izrekel sodbo češ —, da nimamo razun Slomšeka slovenskih pedagogov, katere naj mladež čita,³⁾ da nimamo sploh spisov za mladež pripravnih, da Vrtec in Angelček nimata nikake vrednosti. — — — Ko bi še utemeljeval svoje trditve! Ali to se mu ni zdelo potrebno, ka-li? — Če Vam je g. poročevalec znan naš Štritar? Za nas je Štritar v slovstvenem oziru avtoriteta; in kaj piše on v Vrteu? V njegovih „Pogovorih“ beremo o našem časopisu za slovensko mladino to-le: „Nekje sem že nekđaj govoril in to pohvalno o Vrteu, časopisu slovenski mladini, ki ga izdaje gospod Ivan Tomšič v Ljubljani. Gradivo temu listu izbira gospod urednik z nenavadnim taktom, tako da ne vem v nemškem jeziku, ki je ravno v mladinskem slovstvu bogat, kakor menda nobeden drugi, nič boljšega te vrste časopisa. Jezik v tem listu je tako čist, tako pravilno slovenski, da se v tem oziru nobeden izmed naših časnikov ne more meriti ž njim. Zlasti se ne morem prečuditi, odkod in kako dobiva gospod Tomšič tako dobrih pesmi, kakoršnih nam prinaša njegov list. Tu ne govorim o imenih, ki imajo uže svojo utrjeno veljavo in slavo, kakoršno je n. pr. gospé Lujize Pesjak-ove ime. Ali gospodu Tomšič-u se je posrečilo, da je vzgojil, kakor je videti, nekaj čisto novih, zares nadepolnih pesniških talentov. Pesmi „Vrtčeve“ da-si so otročje vsebine, kažejo tako skrbnost, tako oglajenost, da jih smemo s te strani dovršene imenovati, in to hoče kaj reči. Tako je prav: nežno otročje uho naj se že vadi čuti, kaj je blagoglasje, kaj je lepa oblika. Pristaviti moram, da Nemci v tem oziru niso tako izbirični. Vse to je lepo in hvalevredno“, itd.

¹⁾ V kateri zbirki? — ²⁾ Katera?

³⁾ Mislim, da je večina spisov pedagogov za odrasle ljudi.

Sklepati je, da poročevalec ne čita slovenskih klasikov, da ne zbira cvetje toli razvitega slovenskega jezika in smelo je trditi, da v „Popotnik-ovem kalendarčku“ navedene mladinske spise samo po naslovu pozna, potem pa tako sodi! Lahkó bi se mu reklo, kakor ovemu kopitarju v Prešernovem sonetu, ki je Apelovo podobo kritikoval.

Vršile so se po tem manj zanimive volitve, in ko je prvomestnik, želeč vsem vesele počitnice, konferencijo zatvoril, zahvalil se mu je g. Vinko Kozmuth za previdno in taktno vodstvo zborovanja.

Franc Zopf.

Iz Hrvaške. Večkrat vže je bilo v „Popotniku“ pohvalno omenjeno plodonosno delovanje „hrv. ped.-književnega sbora“, na koje sme hrvaško učiteljstvo zares ponosno biti. Dični „Sbor“, kakor ga v obče nazivajo, izdal je celo vrsto izbornih knjig za učitelje in mladino. Misliti bi torej bilo, da tako društvo, ki tako vrlo pospešuje pedagogičsko književnost, ne more imeti nobenega sovražnika. In vendar ga je našlo. Temu pa je takó.

V zadnjih letih odločil se je „Sbor“, da bode odslej izdaval tudi pedagogičske klasike, ker je globoko uverjen, kolike važnosti je čitanje omenjenih klasikov. Le na ta način zamorejo se dobro oceniti njihove dobre in slabe strani. To prizna vsak, kdor vé, kaj se pravi proučevati kako znanost in zgodovino njene literature. — „Sbor“ pričel je izdavanje pedagogičskih klasikov z Rousseau-jevim „Emilom“, od kojega je izišel I. del l. 1887., II. del l. 1888., a letos izide konec s komentarom, v kojem bode natanko razloženo, kaj ima napominano delo dobrega in kaj pa slabega. Tak komentar je tem večje vrednosti, ker tudi nerazboritega čitatelja opozori na stvarne nedostatke, kojih mej tem napredujoča veda ne odobrava več. Omenjena „sborova“ nakana, izdati ped. klasika, nastala je torej iz blagega namena, pomnožiti hrv. ped. književnost z dobrim prevodom ter s tem pospešiti študij pedagogičski. Kolike važnosti je baš Emil, ni treba razlagati; vsaj je znano, da o njem mora vedeti vsak učitelj ysakega obrazovanega naroda. In ni je knjige, pečajoče se z zgodovino pedagogičsko, ki bi ne črhnila kaj o njem.

Samo y Hrvatih to ne gré, vsaj po mnenju dra. Martina Štiglic-a, javnega red. profesorja pedagogije na vseučilišču v Zagrebu, ki je prvi pobral kamen in ga vrgal na dični „Sbor“ ravnaoč se po pregovoru: „Videla baba muho na zvoniku, a zvonika ni videla“. V 62. štev. „Narodnih novin“ in istodobno v 6. štev. „Hrvatskega učitelja“ zakadil se je dr. Štiglic strastno (nalik našim Mahničem) v „sbor“, trdeč da isti hoče z Emilom širiti protikršćanske in nepatriotične težnje ter zahteva isti manje, nego da se naj hrvaška izdaja sežgé (kakor v srednjem veku), a „ped.-knjiž. sbor“ naj se takoj odpravi. Tako ravnanje dra. Štiglic-a je pač znamenje časa in kaže, kako nestrpni so nekoji ljudje povsod ter kričé, da je vera v nevarnosti.

Na ta nečuvan napad izdal je upravni odbor „Sbora“ „Izjavo“ (knjiž. smotra, št. 4), v kateri pové, kateri razlogi so ga napotili k izdaji „Emila“. Nú dr. Štiglic se je v 76. br. „Narodnih novin“ zopet zadel ob „Sbor“, na kar mu je upravni odbor še enkrat odgovoril („Izjava na odgovor“, Književna smotra, štev. 5). — A ne le na „Sbor“ zarepenčil je dr. Štiglic, tudi slavno-znanega pisatelja pedagogičskih knjig g. Stj. Basaričk-a obral je javno, misleč si, da on tiči za upr. odborom „sbor-a“. Zajedno trutil se je znižati vrednost Basaričkovih pedagog. knjig, da bi s tem večjo reklamo napravil svoji knjigi: „Pedagogika ili uzgojeslovje“, ki nikakor ni laskavo ocenjena v „Knjiž. smotri“ štev. 5, str. 36—37. Da mu je g. Stj. Basariček v odgovoru dobro zasolil, ni mi treba posebej povdarjati.

Vsi omenjeni napadi zgrešili so za sedaj svojo namero. Žalostno je le, da se toli zaslužni možje in vrla društva brez vzroka javno grdé. Vsaj so nekoji v Zagrebu veleli, da je trud prvakov hrv. učiteljstva (J. Filipovič-a i. dr.) in ljubezen jim bila semitska in Bog vé kaj vse, kar so jim podmetavali.

Ker vže govorim o svadah, ne smem pozabiti, kakó je pisalo klerikalno glasilo „Hrvatski učitelj“ o hrvaškem učiteljstvu, drzno trdeče, da nima značaja in požrtvovalnosti, osobito mlajše učiteljstvo. („Hrv. učitelj“, štev. 3). Da je tako podlo sumničenje našlo v tovariših glasen in energičen protest, umeva se ob sebi. Primeri o tem izjave učiteljev iz okolice Požege („Napredak“ t. l. str. 158—159), „Odgovor Hrvatskomu učitelju“ od Lj. Dvornikovića („Napredak“ str. 201—202), „Iza famozne izjave“ od Jul. Kempf-a („Napredak“ str. 202—204), „Glas iz Like“ („Napredak“ str. 204—205), dopis iz Slavonije („Napredak“ str. 254—255), „Izjava“ učit. društva za kotar karlovački i grad Karlovac („Napredak“ str. 302) in še mnoge izjave drugih društev.

Mnogo raznovrstnih strokovnih listov imajo vže Hrvati, kar je znak, da vrlo napredujú. Od oktobra naprej bode pa izhajal nov strokovni list „Slijepčev prijatelj“, katerega bode izdajal mesečno na pol pôle gosp. Vinko Bek, v Bukevju (pošta Velika Gorica kraj Zagreba). V pozivu na naročbo pravi izdajatelj, da bode „Slijepčev prijatelj“: a) donášal razne poučne članke za strokovnjake, stariše in druge prijatelje slepcev ter jim dajal navod, kako imajo vzgajati slepce; b) prinašal bode razne črtice iz življenja slepcev; c) imel bode prilične pesmi in pripovedke za male slepce, da stariši takoj najdejo gradivo za domači poduk svojih sirot; d) v njem bode drugih novosti in podatkov iz raznih zavodov slepcev in ostalega sveta, v koliko se tiče slepcev. „Slepcev prijatelj“ bode jedini list svoje stroke na jugu, zztopal bode interese vseh slepcev na slovanskem jugu ter bode z veseljem prinašal članke v latinici in cirilici proti številu naročnikov in volji sodelovateljev. Cena listu je 1 gld. 20 kr., s pošto za avstro-ogersko monarhijo pa 1 gld. 50 kr.

Dné 4. septembra t. l. vršila se pa bode za hrvaško učiteljstvo redka svečanost: otvorenje hrv. učiteljskega doma.

Toli redka svečanost v Zagrebu bode gotovo marsikaterega slov. učitelja spodbudila, da pohiti omenjenih dni v hrvaško metropolo mej hrvaške tovariše.

Boril.

Iz Ribniškega okraja, 5. avgusta. (Okrajna učiteljska konferencija.) Tukajšnja okrajna učiteljska konferencija vršila se je 31. julija t. l. v Sodražici. Okolu 9¹/₂ ure dopolúdne otvoril je konferencijo gosp. Komljanec, e. kr. šolski nadzornik v šolskem poslopu, okrašenem z narodno in cesarsko zastavo, z nagovorom in predstavil nam gospoda dr. L. Thoman-a, e. kr. vladn. tajnika in vodjo e. kr. okrajnega glavarstva, potem pa s toplimi besedami spominjal se umrlega nadučitelja g. Lovra Ark-a.

Svojim namestnikom imenuje gospoda J. Raktelj-a sen.

Mej tem prišla sta k zborovanju dež. poslanec in ud e. kr. okr. šolskega sveta Kočevskega g. Primož Pakiž in Sodraški župan J. Drobnič, katera gosp. prvosednik zbranim predstavi, kakor tudi gosta g. Tomšič-a, nadučit. iz Vipave.

Učitelji volili smo vsklikom gđc. M. Arko in g. M. Vrbič-a zapisnikarjema.

Pri zborovanju nekaterih učiteljev ni bilo. Pogrešali smo iz Kočevske ljudske šole tri ude, naduč. Sprintrej-a in učiteljci Eckert in Podrekar: nadalje nadučit. g. Hudovernik-a, ki biva sedaj na Dunaju in učiteljico J. Arko.

Opazke okrajnega šolskega nadzornika, povodom svojega nadziranja na posamičnih ljudskih šolah so bile ugodne. Učiteljstvo splošno napreduje.

Poročilo književnega odbora kaže dohodkov 295 gld. 88¹/₂ kr., stroškov 292 gld. 6 kr., prebitka 3 gld. 81¹/₂ kr. Knjig nakupilo se je 13 v 55 zvezkih, e. kr. okr. šolski svet podaril jih je 6 v 9 zvezkih, „Matica Slovenska“ podarila je 24 knjig. Za ta dar izreče se hvala. Sej imel je odbor med letom tri. Revizorjema volita se gg. Windisch in Perz.

V novoizvoljeni knjižnični odbor, iz katerega sta izstopila g. učitelj Ivanc in učiteljica J. Arko, volili so se z veliko večino učiteljske moči na ljudske šoli v Ribnici, razen nadučitelja, kateri tega častnega posla ni hotel prevzeti; mesto njega izvoljen je g. učitelj M. Vrbič iz Sodražice.

V novo izvoljeni stalni odbor voljeni so: nadučitelja gospoda Pavčič in Hudovernik in gđc. učiteljica Wöfling.

Volitev odbora za svoječasno poročilo o učnih črtežih z dné 20. septembra 1886., trajala je dalje časa. Naposled smo se pogodili, da se voli 13 učiteljev, volitev pa prepusti g. predsedniku.

Za tem sledila sta referata nadučitelja g. G. Erker-ja v nemškem in g. F. Golmajer-ja v slovenskem jeziku: „Učitelj kot vzgojitelj mladine“; učitelja g. Poznika in g. Petriča o nalogi: „Poraba šolskih knjižnic“.

Po završenih referatih zaključil je okolu 11¹/₂ ure gospod prvosednik, z nagovorom in s trikratnim „hoch“ in „slava“-klici na presvitlega cesarja zborovanje. Zapeli smo na to cesarsko himno.

Novice in razne stvari.

[Iz e. kr. štaj. šolsk. svéta.] V svoji seji z dné 8. t. m. je e. kr. dež. šolski svét obstanek paralelk na dekl. šolah v Knittelfeldu in Mariboru, na mešani šoli v Magdal. predmestju v Mariboru, daljni obstanek prov. šestega razreda na I. deški šoli v Mariboru kakor prestrojitev paralelke v razred na ljudski šoli v Šmarju pri Jelšah odobril, je potrdil izvolitev nadučitelja Josip Pultar-ja učit. zastopnikom v okrajnem šolskem svétu v Gröbning-u in je na višjem mestu predlagal, da se enorazredna ljudska šola v Bleiberg-u (okr. Irdning) opusti.

[Spomenik Nikoli Tomaseu.] V Šibeniku osnoval se je odbor, ki boče v tem mestu postavil slavnemu pedagogu Nikoli Tomaseu dostojni spomenik. — Leta 1887. izdal je hrvški „Sbor“ njegovo važno delo „Misli o uzgoju“ z njegovo sliko, a „Matica hrvatska“ je nedavno v novi izdaji obelodanila njegove „Iskrice“.

[Spremembe pri učiteljstvu.] Gosp. Fran Dernjač, def. poduč. v Slov. Bistrici in gosp. Radosl. Kovačič, poduč. v Ljutomeru sta premeščena in sicer prvi v Ljutomer drugi pa v Slov. Bistrico. Gosp. Alojzij Schechel, uč. pripravnik ljubljanski pride za prov. podučitelja v Št. Martin pri Slovenjgradu, kjer sedaj to mesto suplira. — Minister za uk in bogočastje imenoval je dosedanjega podučitelja na e. kr. drž. šoli v Trstu, g. Gustav Rissbauer-ja. učiteljem, dosedanje pom. učitelje, gg. Vikt. Ertl-a, Jan. Kintz-a in Alojzij Merkann-a pa def. podučiteljem ravno tú.

[Nagrade za vredne spise pedagogiške in za spise za mladino.] Mestni zastop v Pragi sklenil je v jedni zadnjih svojih sej, da boče v proračun za češke ljudske in mestne šole postaviti vsoto, s katero boče se plačali vredni pedagogiški spisi (izemši učne knjige in osnove) in mladinski spisi, katere pišó učitelji. — Živel tak mestni zastop!

[Vojaške knjižnice.] Na prošnjo občega obrazovalnega društva na Dunaju dovolil je vojni minister, da se lahko v vseh dunajskih vojašnicah osnujejo knjižnice za vojake.

[Šolstvo v Oggerski.] Od l. 1869 pomnožilo se je število šolarjev za ³/₄ milijone; število šol za 2700, število učiteljev za 6300, a število učiteljic za 25. Novih šolskih poslopij sezidalo se je 4570. Navzlic temu je še ¹/₂ milijona otrok šolske starosti brez vsega poduka, a ¹/₄ milijona podučava se jih samó perijodično.

[Učni jezik v Galiciji.] Leta 1863. podučevalo se je v Galiciji v ruščini v 313 šolah, v poljščini v 481, v poljščini in ruščini v 430, v nemščini in poljščini v 350, v nemščini in ruščini na 40 lj. šolah. Leta 1880. podučevalo se je pa v ruskem jeziku v 1540, v poljskem v 1317, v poljskem in ruskem v 66, v poljskem in nemškem v 22, a samó v nemškem jeziku v 35 šolah.

[Streloводи na šolskih posloppjih.] Kako je potrebno, da se postavijo strelovedi na učilnice, dokazuje nam najboljše sledeči slučaj: Dné 12. junija t. l. udarilo je v šolsko poslopje v Hrlíkovíeah na Češkem. Strela je prebila na dveh mestih zid ter šla v učilnico, kjer je bilo 43 otrok. Tu je razbila učitelju gosli, prebila vrata v sosedno sobo. Dve deklici ste omedleli, jedna je bila lahko ožgana in nekoliko je bilo lahko ranjenih od ometa, ki je padel od stene. V učiteljevem stanovanju je blisk razbil vse peči.

[Bolgarski minister uka] izdal je naredbo, da se v bodoče javnim učiteljem zamorejo imenovati le domači, bolgarski sinovi, nikakor pa ne tujei.

[Rusko pedagogičsko društvo v Petrogradu.] V prvem letošnjem sestanku tega društva bil je izbran predsednikom prof. Peter Levicki, tajnikom Matejev, blagajnikom Panjkovski, knjižničarjem pa Jaklinski. Da bo društveno delovanje čim vspešnejše, razdelil se je odbor v tri odseke: odsek za srednje šole, odsek za osnovne šole in odsek administrativni. Odbor je nadalje sklenil, da pozove vse profesorje in učitelje ruske narodnosti, da naj pristopijo kot člani k društvu in da sodelujó pri njegovem delovanju.

[Plače profesorjev v Rusiji, Bolgarski in Srbiji.] V Ruski je temeljna plača profesorjev na srednjih učiliščih 950 rubljev, za 5 let dobivajo 1200 rub., za 10 let 1500 rub., za 15 let 2000 rub., po 20 letih 2500 rub., za 25 let 3000 rubl. Po dovršenem 30. letu imajo pravico na popolno mirovino. Razredniki pa imajo 160 rub. letne nagrade, ravno tako tudi prof. filologije in matematike. Razen tega dobivajo stanoviti del šolnine, a na predlog ravnatelja dovoljuje jim okrožni predstojnik izvanredno nagrado od 300—1000 rub. — V Bolgariji je prva plača suplenta 2400 frankov, a ko postane učitelj prve stopnje, dobi 3000 fr. (v Sofiji 3300 frankov); učitelj druge stopnje ima 3600 frankov. (v Sofiji 4020 fr.); učitelj 3. stopnje dobi 4500 fr. (v Sofiji 4920 fr.) Ravnatelji nižjih gimnazij (s 3 razr.) imajo 5200 fr., ravnatelji ženskih gimnazij 5040 fr. (v Sofiji 5400 fr.), a ravnatelji popolnih gimnazij 5400 fr. (v Sofiji 5580 fr.) Pravico na mirovino imajo z dovršenim 20. letom. Ako postane kdo za šolo nesposoben, dobi mirovino vže z 10. letom. V mirovinski fund plača vsaki 5°/₁₀₀ svoje plače. — V Srbiji so plače profesorjev urejene po zakonu od l. 1875, tako-le: Od 1.—5. leta 1273 frankov, od 5.—10. leta 2903 fr., od 10.—15. l. 3408 fr., od 15.—20. l. 3918 fr., od 20.—25. l. 4420 fr., a od 25.—30. l. 5058 frankov.

[Tesni ovratniki pri srajcah — vzrok bolnih očij.] Dr. Förster, ravnatelj klinike za bolezni oči v Vratislavi, dokazuje na temelju mnogih zgledov, da često na očeh boljujejo oni učenci, ki imajo tesne ovratnike pri srajcah, in to zato, ker ovi ovratniki zavirajo prosti tek krvi.

[Poskus z belimi tablicami v šoli.] Glavnim vzrokom kratkovidnosti pri šolski mladini smatrata glasovita okulista prof. dr. Cohn v Vratislavi in dr. Horner v Curihu porabo črnih škriľčevih tablic v ljudskih šolah. „Društvo za negovanje zdravja“ v Bonnu je gledé trditve omenjenih specialistov uvedlo v dva razreda neke ljudske šole v poskus bele tablice od posebne neke tvarine. Skušnja ima tedaj pokazati, kakšne tablice so za oči mladine manj škodljive. Dozdaj znano je samo to, da se črno pisanje na beli tablici zamore čitati z večje daljave nego li belo pisanje iste velikosti na črni tablici.

[V spomin Diesterweg-u.] Prihodnje leto je sto let, ko se je slavni Diesterweg porodil. Zató je sklenilo berlínsko učiteljsko društvo, da se bodočega leta vrši občá nemška učiteljska skupščina v Berlinu.

[Berolinsko ferijalno društvo] je poslalo letos 2000 otrok na deželo in v razne kopeli.

[Igre v gibanju za dečke.] Take igre se vrše v Berolinu od maja do septembra vsako sredo in soboto od četrte do šeste ure popoldne na treh krajih v hladu med zelenilom. Te igre je vspodbudil kuratorij telovadbe in vodi jih mestni učitelj telovadbe; ne smejo se pa zamenjati z obično telovadbo. Pri teh igrah sme sodelovati vsak učenec.

[Šolske torbe.] Ravnateljstva dekliških šol v Berolinu opominjajo štariše svojih učencev, naj jim prepovedó nositi torbe v roki. Na podlagi zdravniških opazovanj spoznalo se je namreč, da se deklicam od 11.—14. leta, katere vedno nosijo v jedni in isti roki svojo šolsko torbo, hrbtenica krivi ter da jim jedna rama niže visi nego rama druge roke. V mnogih šolah prepovedano je vže, da deklice ne smejo nositi svojih torb v rokah. Naročeno jim je, da ako potrebujejo torbe, naj je nosijo nalik vojaškim tornistrom na plečih.

[Učiteljske plače v Koburškem.] Koburški deželni zbor je soglasno sprejel novo postavo o plačah ljudskih učiteljev. Po tej postavi so sprejeti četrje krajevni razredi in 6 službenih starostnih stopinj. Plačilni razredi začenjajo s plačo 750, 850, 950 in 1050 mark in narastejo plače od 5 do 5 let do začetka 26. službenega leta na 1300, 1600, 1700 in 1800 mark. V krajih najnižjih razredov imajo učitelji tudi prosto stanovanje.

[Verska šola v Švici.] Narodni zastop v Bernu na Švicarskem izjavil se je proti verski šoli in to z razloga, ker se taka šola ne more zlagati z obstoječo ustavo v Švici.

[Velika ljubezen učencev do svojega učitelja.] V Wideniu v Švici deloval je v šoli učitelj vže nad 60 let. Star vže 80 let bil je duševno še dovolj krepek; le v zadnji zelo hudi zimi bil je bolehav. Zaradi tega je teško hodil v šolo, katera je stala na dosti strmem brdu. Pot je bil po zimi zelo polzek in nevaren. Pa glej! Nekega dne, ko je zvonec klical mladino v šolo, prihité pred učiteljevo stanovanje sani, katere sta vlekla dva močna učenca. Sani bile so lepo narejene in še lepše urejene, da se starček zamore čim ugodnije voziti. Na prošnjo hvaležnih učencev vsede starček v sani in se odpelje v šolo, kjer so ga ostali učenci čakali z največjim spoštovanjem in v najlepšem miru. Po šoli vpregla sta se dva druga učenca v sani ter vrlo oprezno peljala ljubljene učitelja v njegovo stanovanje. Od tega dne so redoma vozili učenci starčeka v šolo in ga zopet zapeljali domov. — To je zares krasen dokaz o ljubezni, spoštovanju in globoki hvaležnosti učencev do svojega učitelja. Kaka blaga čustva morala so napolniti srce starega učitelja, ko je videl, kako mu je njegovo zasejano semo vspelo!

[Šola v letošnji francoski razstavi.] Po naredbi francoskega ministra prosvete sestavljene so mnoge monografije o francoskem šolstvu, mej njimi pa: Pregled raznega francoskega šolstva, kakor tudi zakonov od leta 1878—1888; pregled poduka v ovih pojdinih predmetih ljudskih, mestnih in učiteljskih šol; pregled poduka v pojdinih departmajih; monografija o šolstvu večjih mest (Pariza, Liona itd.) o šolski hygieni, o šolski književnosti za mladino, o šolskih poslopjih, o šolskih hranilnicah, skupščinah učiteljskih in pedagoških, šolskih muzejih in razstavah, o učiteljskih plačah, o privatnih šolah na Francoskem, o francoskih šolah v Alžiru, Tunisu in drugih francoskih naseibinah na tujem.

[Koliko se je izdalo knjig leta 1887.] V Nemčiji se je izdalo 70.856 knjig in za nje dobilo 11,200.000 frankov; na Francoskem 3.880, za katere se je dobilo 7,500.000 frank.; na Angleškem 3.124 in dobilo 6,000.000 frankov; v Italiji 2.549 in dobilo 8,540.000 frankov, v Španiji 1012 in dobilo 1,710.000 frankov.

[Srbske narodne pesmi o boju na Kosovem.] Iz zapuščine Ivana Mohorčič-a. V Ljubljani. Založil Dragotin Hribar. — Tiskala „Nar. Tiskarna“ 1889. Ta ravnokar izišla knjižica bode gotovo dobro došla vsakemu, ki se zanima za sobrate Srbe in njih pesem. Dobiti je v „Narodni Tiskarni“ v Ljubljani za ceno 30 kr., po pošti 32 kr.

Vabilo. Ormoško okrajno učiteljsko društvo zborovalo bode 5. sept. t. l. ob 11. uri predpoludne v ormoškej šoli s sledečim vspeodom: 1. petje (od 10.—11. ure); 2. zapisnik; 3. dopisi; 4. prostovoljno predavanje; 5. nasveti. — Temu zborovanju sledi banket na čast upokojenemu nadučitelju, gosp. Jožefu Majcen-a, v gostilni g. Kapus-a v Ormožu. K mnogobrojnej vdeležbi vabi p. n. tovariše, prijatelje šole in bivše učence g. Majcen-a najvljudneje odbor.

NATEČAJI.

Štv. 344.

Podučiteljski mesti

in sicer v Ormožu III. plačilnega razreda, in na Humu (Kulmburg) IV. plačilnega razreda s porabo prostega stanovanja in najpotrebnejšega pohištva, — se stalno — event. tudi provizorično umeščati.

Prosilci naj svoje redno obložene prošnje do 31. dne avgusta t. l. pri dotičnem krajn. šolskem svetu vložijo.

Okr. šolski svet Ormož dné 31. julija 1889.

2—2

Predsednik: *Marek s. r.*

Štv. 372.

Podučiteljsko mesto.

Na trirazredni ljudski šoli na Ponkvi ob južni železnici se umešča začetkom prihodnjega zimskega tečaja podučiteljsko mesto z dohodki po IV. plačilnem razredu in prostim stanovanjem.

Prosilci in prosilke za to mesto naj vložijo svoje redno podprte prošnje potom predpostavljenega okrajnega šolskega sveta do 30. dne meseca septembra t. l. pri krajnem šolskem svetu na Ponkvi ob južni železnici.

Okr. šolski svet Šmarje, dné 10. avgusta 1889.

Predsednik: *Dr. Wagner s. r.*

Štv. 494.

Mesto učiteljice ženskih ročnih del

skupno za ljudski šoli v Žrečah in Stranicah z letno nagrado 130 gld., pri dolžnosti podučevati 10 mesecev v letu in sicer na prvi šoli 5, na drugi pa 4 ure v tednu, se razpisuje.

Prosilke za to mesto naj vložijo svoje redno podprte prošnje z dokazom, da so formalno sposobne podučevati, predpisanim potom do 30. dne meseca septembra t. l. pri krajnem šolskem svetu v Žrečah (pošta Konjice).

Okr. šolski svet Konjice, dné 16. avgusta 1889.

Za predsednika: *Bl. Ambrožič s. r.*

Vabilo na naročbo.

Slovenskim rodoljubom naznanjam tem potom, da bom v kratkem izdal knjigo:

Slovensko petje v preteklih dobah.

II. del te knjige bo obsegal životopise in slike umrlih slovenskih skladateljev. Da vem, v koliko iztisih mi je založiti knjigo, vabim torej slov. rodoljube, posebno pevce, na naročbo (po „dopisnicah“).

Pošta: Sv. Miklavž pri Ormožu, Štajersko.

Fran Rakuša, nadučitelj.